

Umetnikom in obiskovalcem prijazna galerija

Ob 15 - letnici delovanja Galerije Fara

Galerija Fara je našla prostore v domači hiši, oziroma točneje v nekdanji kleparski delavnici na Cesti talcev 2. Svoja vrata je na stežaj in na veliko presenečenje mnogih okoliških in ne samo okoliških stanovalcev odprla oktobra 1990 z veliko razstavo o konjih v organizaciji škofjeloškega Fotokluba Anton Ažbe. Jeseni leta 2005 je potemtakem preteklo že polnih 15 let neprekinjenega »obratovanja« galerije. Nezaupanje in dvomi o povsem novem in drugačnem podjetju so se polagoma umaknili zaupanju. Izhajali niso zgolj iz dejstva, da se je galerija naselila v nekdanjo kleparsko delavnico, marveč tudi iz nepoznavanja galerijske dejavnosti kot zasebnega podjetja, oziroma kot načina preživetja.

To je bil čas osamosvajanja Slovenije iz »objema« ali bolje iz oklepa skupne jugoslovanske države in mnogi Slovenci so tedaj že slutili, da prihaja čas, ko se bo moral tudi vsakdo od nas osamosvojiti, to je postaviti na lastne noge. Nemalo Slovencev je v tistem času intenzivno tuhtalo, kaj početi, oziroma česa se lotiti. Zasebna iniciativa je bila predstavljena kot ena izmed najbolj obetavnih možnosti. Za majhen denar je bilo ustanovljenih veliko število novih podjetji, mnogo od njih tudi »na zalogo«, za vsak slučaj pač.

V takšnem premišljevanju je tudi gospa Mirjana Šifrar prišla na idejo, da bi se z razstavljanjem in prodajo likovnih del zainteresiranim kupcem dalo tudi nekaj zaslužiti in s tem preživeti. Zelo verjetno je imela v mislih tudi kulturno poslanstvo galerije, ali pa je želela s tem samo uresničiti svoje davne sanje in ambicije. V vsakem primeru je bila Galerija Fara ena od prvih v tistem času nanovo ustanovljenih zasebnih galerij, ne samo na Loškem, marveč tudi v širšem slovenskem prostoru. Tudi po 15 letih je galerija še vedno vitalna in pri dobrem zdravju.

V zvezi z odločitvijo za galerijo je ostalo odprto vprašanje, koliko je gospa Šifrar, in z njo tudi drugimi domači, upoštevala dejstvo, da je Loka z okolico prava likovna Meka. Dr. Emilijan Cevc, veliki poznavalec likovne umetnosti, še posebno na Loškem, se že vse življenje sprašuje, zakaj ta fenomen. Po Cevčevem mnenju imamo

na Loškem slovenski Nürnberg in Barbizon hkrati, pri čemer se ta ugotovitev ne nanaša samo na sedanji čas, ampak tudi na več preteklih stoletij. Pojasnjevanje tega fenomena je sicer zelo mikavna, a tudi zelo težavna naloga in vsekakor presega ambicije tega prispevka.

Razstavna dejavnost

Galerija Fara sama sebe opredeljuje bodisi kot razstavno-prodajna, ali kot prodajno-razstavna. Videti pa je, da gre pri menjavanju vrstnega reda teh dveh pojmov bolj za nedoslednost kot za spreminjanje strukture dejavnosti galerije. Slej kot prej le-ta ostaja enaka, saj galerija od vsega začetka do danes ni bistveno spreminjala svojega koncepta. Redno razstavno dejavnost spremlja prodaja slik, ki jih za prodajo namenijo posamezni slikarji, kiparji, grafiki, fotografi in ustvarjalci drugih bolj specifičnih zvrsti, npr. spominki. Pravzaprav galerija od tega živi, saj bi se brez zaslužka od prodaje izdelkov tudi organiziranje razstav prav hitro ustavilo. V enem in drugem pogledu je galerija na široko odprta za zelo širok spekter likovnih umetnikov na eni strani in obiskovalcev na drugi strani.

Razstavljanje in prodaja sta tudi prostorsko posrečeno ločeni dejavnosti galerije. Prvi, večji prostor je namenjen razstavljanju slik in drugih likovnih izdelkov, drugi oziroma zadnji nekoliko manjši prostor pa hranjenju in prodaji le-teh.

Z vidika odmevnosti in pomena za ljubiteljsko in strokovno javnost je vsekakor mnogo pomembnejša razstavna dejavnost. Zato bo najprej govor o njej. S tem želimo tudi opozoriti na pomembno poslanstvo, ki ga je galerija v 15 letih opravila v likovnem življenju Loke in okolice, predvsem v smislu širjenja in razvijanja likovne kulture. Ta trditev nikakor ni brez osnove, saj je iz dokumentacije, ki jo hrani galerija, razvidno, da se je v 15 letih zvrstilo 163 razstav, v povprečju 11 na leto. S tako velikim številom razstav v tako kratkem času se lahko pohvali le malo galerij. Nihanje v številu razstav je razmeroma majhno, le v letu 2001 jih je bilo samo 6, leta 1997 pa celo 13. Pri tem so upoštevane vse razstave, ne glede na njihov vsebinski značaj.

Otvoritev galerije - medklubska razstava fotografij na temo Konj

Število razstav v Galeriji Fara po letih in po vrstah

Leto	Fotografske	Slikarske	Kiparske	Drugo	Skupaj
1990	2	1			3
1991	3	7		2	12
1992	3	9			12
1993	5	5		1	11
1994	4	4	1	1	10
1995	5	5	2		12
1996	5	6			11
1997	5	7		1	13
1998	4	4		1	9
1999	6	6			12
2000	5	8			13
2001		6			6
2002	2	8			10
2003	1	6		1	8
2004	1	7		1	9
2005	2	10			12
Skupaj	53	99	3	8	163

Največ je bilo slikarskih razstav (99), fotografskih je bilo 53, pod rubriko drugo je uvrščenih 8 razstav, 3 pa so bile izključno kiparske. Ob tem je treba dodati, da so k slikarskim razstavam prištete tudi razstave, pri katerih je šlo za kombinacijo slik in kipov; teh je bilo 5. V rubriko drugo so uvrščene razstave, ki jih ni mogoče uvrstiti v nobeno od navedenih kategorij in tudi ni povsem jasno, ali jih obravnavati kot umetnost ali kot obrt: vitraži (3), ročno tkanje, kulturna dediščina, usnje v okvirju, tapiserije in sveče.

Nekaj podobnega je mogoče reči tudi glede fotografskih razstav, ki se po svojem umetniškem dometu zelo razlikujejo med seboj. Z vidika kritike in tudi ljubiteljev umetnosti so na najbolj ugoden odmev naleteli fotografske razstave na temo Konj, ki se jih je med leti 1990 in 2002 zvrstilo 7, vse v organizaciji škofojeloškega Fotokluba Anton Ažbe. Posebej velja omeniti, da so v dveh primerih v Galeriji Fara gostovali tudi fotografi iz tujine, arhitekt Mark Nedzbal iz Amerike in člani fotokluba »G« iz Gradca. Med domačimi bolj znanimi fotografi velja omeniti Petra Pokorna, Janeza Šifrarja, Janeza Pelka in Boštjana Gunčarja. V letih med 1990 in 2000 je bilo fotografskih razstav na leto precej več kot kasneje; leta 1999 jih je bilo celo 6, v letih 1993, 1995, 1997 pa po 5. Fotografske razstave so priložnostno ocenjevali tudi znani likovni kritiki, kot so Cene Avguštin (razstava 14 članov Foto-kino kluba Radovljica leta 1991), Andrej Pavlovec (razstava Akti Boštjana Gunčarja) in publicist Miha Naglič (razstava Fotografije Toneta Mlakarja).

Slikarske razstave

Slikarskih razstav se je v 15 letih zvrstilo 99, pri čemer število slikarjev ne odstopa bistveno od te številke. V nekaj primerih sta razstavljala po dva ali več slikarjev hkrati, po drugi strani pa je kar nekaj slikarjev, ki so bodisi posamezno, bodisi v skupini razstavljali več kot enkrat. Največ slikarskih razstav v enem letu (10) se je zvrstilo lani, 9 jih je bilo leta 1992, po 8 pa v letih 2000 in 2002. Samo po 4 so se zgodile v letih 1994 in 1998.

Prvi slikar, ki je razstavljal v Galeriji Fara, je bil domačin, akademski slikar Domen Slana, in sicer že v decembru leta 1990, in zadnja razstavljalka v letu 2005 je bila tudi domačinka, akademska slikarka Maja Šubic. V vmesnem času sta oba sodelovala še na nekaj skupinskih razstavah. Dejstvo, da približno ena tretjina slikarjev prihaja iz Škofje Loke in okolice, dokazuje, da je Galerija Fara v teh letih odigrala pomembno vlogo v promociji domačih likovnih ustvarjalcev, s tem pa tudi pri širjenju in poglobljanju likovne kulture med občinstvom. Najbolj očitno in neposredno se to dogaja tedaj, ko učiteljica likovnega pouka na Osnovni šoli Ivana Groharja in tudi sama slikarka, Milojka Bozovičar, pripelje učence na vodeni ogled razstave, kar se dogaja dokaj redno. Kdaj pa kdaj si pridejo ogledat razstavo tudi otroci iz vrtca.

Galerija Fara se je razmeroma dobro uveljavila tudi v širšem prostoru, predvsem kar zadeva razstavjalce. To najprej dokazujejo slikarji, ki prihajajo iz širšega slovenskega prostora in posebej še tisti, ki prihajajo iz tujine. Med temi je iz najbolj oddaljene dežele Šri Lanke doma Ranil Ranasinghe, ki pa že nekaj let živi v Nemčiji. V Galeriji Fara je razstavljal že dvakrat. Drugič skupaj s Horstom Bühlom, oblikovalcem posod iz dragega kamna iz Nemčije. Slikarka Azita Bijol Hedayati je po rodu iz Irana, živi pa v Kamniku, Adel Seyoun je bil rojen v Bagdadu, akademijo je končal v Sarajevu, živi in ustvarja pa v Desklah, M. M. Šechtova je v Pragi izšolan grafik. Svoje grafike je razstavljala leta 2001.

Ob tem velja povedati, da so vsi umetniki iz tujine akademsko izobraženi in da jih je s spremno besedo pospremila tudi likovna kritika. Najbolj temeljito je Janez Mesesnel osvetlil umetniški profil Adela Seyouna. Na zelo ugoden odmev je naletela tudi razstava akademske slikarke Azite Bijol Hedayati, ki je imela v Galeriji Fara svojo prvo umetniško razstavo. Nepodpisani avtor spremne besede je ob razstavi zapisal: razstavljene slike prikazujejo močan perzijski vpliv, vpliv, ki je pri nas malo znan, ima pa zelo dolgo tradicijo.

Umetnikov, ki želijo razstavljati v Galeriji Fara, je veliko in v povprečju čakajo približno 2 leti, da pridejo na vrsto. Sam vrstni red pa je praviloma nekakšen kompromis med željami razstavljalcev in galeristom.

Med domačimi slikarji, kiparji in grafiki je največ tistih, ki nimajo akademske izobrazbe, a so se mnogi med njimi izpopolnjevali na različnih občasnih oblikah izobraževanja, na slikarskih kolonijah, pri različnih akademsko izobraženih profesorjih itd. Predvsem pa se zanašajo na svoj bolj ali manj izrazit talent. Med njimi je veliko tudi v širšem slovenskem prostoru znanih in uveljavljenih imen in nekaj lokalnih »posebnežev«. Posebno mesto zasluži sedaj že pokojni Pavle Bozovičar, čigar slike (tihožitja, šopki, krajine) upravičeno dosegajo zelo visoke cene. O njem je s pravo ekspertizo na otvoritvi razstave nastopil slovenski pisatelj in likovni kritik Jože Hudeček.

Glede na to, da je število slikarjev veliko, je bolj ali manj razumljivo, da vseh ni mogoče naštet. Dejstvo je tudi, da se z navedbo nekaj imen ni mogoče izogniti subjektivnosti izbora. Kot kriterij in kot opravičilo mlajšim umetnikom naj velja starost umetnikov: Jože Peternej - Mausar, Pavle Sedej, Edi Sever, Miro Kačar, Lojze Ferenc itd.

Število akademsko izobraženih likovnikov, ki so razstavljali v Galeriji Fara, se giblje med 25 in 30, vključno s tistimi iz tujine; približno ena tretjina vseh razstavljalcev. Pri tem je zanimivo, da je bilo takih razstavljalcev v prvih letih delovanja galerije zelo malo, čeprav je prvi slikar, ki se je odločil svoja dela razstaviti v tej galeriji tudi akademski slikar. Z leti se je njihovo število večalo, kar kaže na to, da je galerija tudi med »akademiki« postopoma pridobivala na ugledu. V lanskem letu je bilo med 10 slikarji celo 6 akademsko izobraženih.

Med imeni, ne glede na to, od kod je kdo doma, je vsekakor treba omeniti Karla Pečka, Milogoja Dominka, Dušana Kluna, Doro Plestenjak, pokojnega Iveta Šubica, Majo Šubic, Domna Slano itd.

Med kiparji, ki so imeli samostojne razstave kiparskih izdelkov, je akademski kipar edino Viktor Plestenjak, medtem ko sta druga dva naivca. Isto velja tudi za kiparje, ki so razstavljali skupaj s slikarji. Med njimi se je še posebej uveljavil kipar Bojan Pahor, ki je v galeriji razstavjal trikrat, vsakič skupaj s slikarjem Edijem Severjem.

Na nek način je zanimiva tudi spolna struktura razstavljalcev, pri čemer pa ne gre za natančne številke, saj za skupinske razstave ne obstajajo natančni seznami udeležencev. Zato je treba podatke o tem jemati z rezervo. Z veliko mero gotovosti pa je mogoče trditi, da je razmerje med umetniki moškega in ženskega spola, ki so razstavljali v Galeriji Fara skoraj natančno 2 : 1 (73 : 38), kar pomeni, da je

Ob 15 letnici galerije

moških približno enkrat več kot žensk. V razdobju 15 let se razmerje med spoloma ni bistveno spreminjalo. Samo v letih 1994, 2002 in 2004 so ženske razstavljale večkrat kot moški, v vseh preostalih letih pa je prevladovala zastopanost moških razstavljalcev. Mimogrede velja omeniti tudi to, da se pri fotografijah razmerje med spoloma še mnogo bolj izrazito nagiba v korist moških, približno 5 : 1.

Otvoritve razstav

Otvoritve razstav v Galeriji Fara potekajo po ustaljenem vzorcu, ki je dokaj podoben otvoritvam v drugih galerijah. Praviloma je razstavljalca predstavil bolj ali manj znan likovni kritik in le v izjemnih primerih ni bilo tako. Pri tem je šlo največkrat za objektivne ovire, kot je bolezen, ali zadržanost zaradi drugih obveznosti. Zgodilo se je celo, da je v taki priliki umetnik sam predstavil svoja dela, oziroma svoje slikarstvo. Najbolj prepričljivo in temeljito je v zadnjem času to storil akademski slikar Tomaž Gorjup, bolj na kratko, a zelo prisrčno je to storila tudi Maja Šubic.

V nekaj primerih je predhodno napisani predstavitveni tekst prebral nekdo, ki teksta ni sam napisal, npr. kritikov prijatelj ali galerist sam. Zelo dosledno so bile otvoritve obogatene tudi z glasbeno spremljavo zelo različnih zvrsti in različne kvalitete izvajalcev od vrhunskih glasbenikov do učencev glasbene šole. Pogosto so se na ta način otvoritve razstav sprevrgle v pravi kulturni dogodek, ki je obiskovalcem za dolgo časa ostal v lepem spominu.

Kar zadeva število obiskovalcev, je treba povedati, da je obisk v povprečju zelo dober. V nekaj primerih se je zbralo nad 100 ljudi, in to v prostorih, ki takšno

množico težko sprejmejo. To se je praviloma dogajalo tedaj, ko je razstavljal v loškem ali širšem slovenskem prostoru uveljavljen umetnik – ime je pač pritegnilo občinstvo. Po navadi je med obiskovalci tudi nekaj umetnikovih prijateljev, sorodnikov in znancev, ne glede na to, iz katerega konca Slovenije prihaja. Da so obiskovalci praviloma postreženi tudi s pecivom, malimi sendviči, sokovi in celo vinom, naj bo omenjeno le mimogrede. Z vidika stroškov otvoritve pa to niti ni tako malo.

Stroške otvoritev in razstav si največkrat delita galerija in umetnik in le redko kdaj je organizatorjem razstave uspelo pritegniti tudi skromna sponzorska sredstva, in le tedaj, ko je razstavljal Pavel Bozovičar, je nekaj prispevala tudi občina. Stroški, povezani s pripravo in samo otvoritvijo razstave, sploh niso majhni in se pogosto približajo vsoti sto tisočakov. Največji del odpade na likovne kritike, na zavarovanje slik, za kulturni program, na tisk in razpošiljanje vabil in na pogostitev.

Likovna kritika

Dogodke in procese na likovnem področju praviloma spremlja tudi likovna kritika. Brez nje se obiskovalec oziroma opazovalec težko znajde v množici ustvarjalcev, zvrsti in smeri. Zato se je mogoče samo strinjati s tistim kar je o nalogah likovne kritike zapisal (ob razstavi likovnih del Vinka Hlebša) mag. Damir Globočnik: »Ena pomembnih nalog likovnokritiškega pisanja je določanje pripadnosti umetnika istim slogovnim smernicam ali vsaj krogu avtorjev, ki jih

Domen Slana, Maja Šubic, Simon Mlakar in Marjana Šifrar

družijo podobni pogledi na likovno problematiko, oziroma uporaba identičnih vsebinskih ali formalnih obrazcev. Pri večini ustvarjalcev zlahka poiščemo odgovore na tovrstna vprašanja, saj poseganje po sorodnih likovnih rešitvah in stremljenje k sorodnim ciljem marsikdaj govori tudi o širši vpetosti umetnika v tokove in gibanja, ki morda določajo podobo aktualnega likovnega trenutka ali nasprotno pričajo o negovanju že uveljavljenih načinov in postopkov.

Če s tega zornega kota motrimo pisne prispevke likovnih kritikov, ki so bili angažirani ob veliki večini razstav v Galeriji Fara, potem je treba ugotoviti, da so njihovi prispevki po svojem poznavanju, po jasnosti izraženih misli, po temeljitosti in ne nazadnje tudi po poštenosti precej heterogeni. Podrobnejša (kritiška) analiza njihovih besedil bi nas seveda odvedla predaleč, zahtevala bi veliko prostora in predvsem tudi veliko znanja. Kritika likovne kritike je vse prej kot lahka naloga. Z navedbo nekaj najbolj prodornih misli oziroma citatov želimo opozoriti na tiste, ki so to nalogo opravili zelo dobro.

Ob razstavi Spomini, sanje – Ive Šubic 1922 – 1989 leta 1999 je dr. Nadja Zgonik zapisala: »Oblikoval je samosvoj slog umetnosti; figuraliko, stilizirano v modernem duhu s sledovi ekspresionizma in kubizma, da je dosegel primitiven, nekako arhaičen izraz. Prizori so inscenirani v nadnaravnih, prividnih prostorih; gre za samosvojo, lokalistično obarvano inačico metafizičnega slikarstva.»

Andrej Pavlovec je ob razstavi Lojzeta Ferenca med drugim zapisal tudi tole: »Vse opisano pokažejo razstavljene slike s krajinsko motiviko in tihožitji, ki predstavljajo Lojzeta Ferenca kot občutljivega opazovalca s posebnim talentom in solidnim tehničnim znanjem, ki sicer vztraja pri konvencionalni slikarski opredelitvi na meji med romantičnim pogledom in realistično realizacijo motiva. Realizem, nemalokrat poetično obarvan, je postal slikarjevo poglavitno likovno izrazilo, ki ga vodi v slikanje pokrajine v okolici Škofje Loke.«

Dr. Mirko Jutršek je ob razstavi male plastike Bojana Pahorja opredelil takole: »Stilno usmeritev v realizem ter območje realnosti je Pahorju narekovalo že njegovo zgodnje zanimanje za portrete. Ker je z upodabljanjem hotel doseči podobnost, je bil strogo vezan na opazovanje in obnavljanje podobe modela. Popolno svobodo in sproščenost v oblikovanju omogoča vsakemu namreč šele znanje.«

Ob razstavi Velika narava Brigitte Požegaj Mulej je dr. Cene Avguštin zapisal tudi tole: »Velika slikarkina oljna platna, ki nastajajo več mesecev dolgo, so plod tisočerih opažanj, skupek nešteti oblikovnih potez, barvnih nians, svetlobnih odtenkov do temnih senc. V Brigitinih delih se znova obuja v našem modernem in postmodernem času zatajevano slikarstvo, umetnost, ki odpira vrata v naravi, njenim pojavom in preobrazbam.«

Prodaja slik

Že uvodoma je bilo omenjeno, da se Galerija Fara od vsega začetka opredeljuje kot prodajno – razstavna galerija. Pri tem se ne omejuje zgolj na prodajo slik, marveč njena ponudba vključuje tudi druge likovne izdelke, kot so grafike, slike na steklo, vitraži, skulpture, spominki, koledarji, čestitke (ročno slikane ali kot grafike), vaze, čipke itd. Pri slikah se ne omejuje samo na izdelke slikarjev, ki so že kdaj razstavljali

v galeriji, ampak ponuja v prodajo tudi slike slikarjev, ki še niso razstavljali v galeriji. Med temi velja omeniti Franceta Slano, Petra Adamiča in Janeza Hafnerja, saj je za njihove slike veliko zanimanja. Zelo visoko kotirajo tudi Dora Plestenjak, Lojze Florjančič, Pavle Bozovičar, Irena Polanec, Pavle Sedej, Miro Kačar, Jože Peternej-Mausar, Ana Mlekuž Višnar, Lojze Ferenc, Lojze Tarfila, Edi Sever in drugi.

Sicer pa se pogosto dogaja, da kupci iščejo prav določen motiv, pri čemer avtorstvo slike ni kdo ve kako pomembno. Med kupci je nekaj tudi takšnih, ki načrtno zbirajo slike čisto določenega umetnika in se pri tem na ceno ne ozirajo. V večini primerov slike funkcionirajo kot darila ob okrogli obletnici sorodnika ali sodelavca, ob odhodu v pokoj, neredko pa tudi kot zahvala.

Med letom prodaja slik zelo niha. Nekakšen vrh doseže proti koncu leta, ki se podaljša v januar, najbolj mirno obdobje pa so poletni meseci. Cena slike je seveda pomemben dejavnik pri izboru slike in v veliki večini primerov ne seže čez 100 tisočakov. V posamičnih in zelo izjemnih primerih pa je segla čez milijon in enkrat samkrat čez 2 milijona tolarjev.

na tleh kaj davi, da
bi bili srečni. Noga med
rastlinami po travnikih
prohiti in gozdovih je bila
zlate napoleone potovanje
kar sem jih doživel. Bist-
line te kar povečajo v
drug svet.

Dr. Gabar Stihand

Veliko vemo o tem svetem
zelenih travnikov polju gozdov.
Tudi pa je razloži občinek,
ki nas obdaja, ko vedno vidva
občutujemo. Zlatno preprosto
je tako, da "zlati črni naravi"

Sploh čisto se danes pa pri
skrajni sponzi, hramu in roblani
gozd. Približno se rastlinam,
ki rastejo v njih in spušajo v
nad preprosto. Običajno skočajo
spoznavati njihovo poreklo,
zgradbo, niso življenja in morda
tudi njihovo uporabo.

Priljubljen so po veliki večini
kupci, ki jih predstavljajo

